

T.B.M.M.
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı

Tarih: 07.06.2024
Sayı: 10/1471

10/1471

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

TÜİK tarafından 2023 yılı için açıklanan "Toplam Doğurganlık Hızı" verisi ışığında, kadınların en temel hakkı olan doğurganlıkları hakkında kendi kararlarını verebilmeleri ve doğurganlığın düzenlenmesi hizmetlerine ulaşabilmeleri için önlemlerin alınmasının sağlanması amacıyla, Yüce Meclisimizce, Anayasanın 98.maddesi ve İç Tüzüğü'nün 104. ve 105. Maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını arz ederiz. 05.06.2024

K. Pala

Kayihan Pala
Bursa Milletvekili

Aylin Yaman
Ankara MV

Ölmez Serhat
Bursa MV

SEREF ARPAÇI
Düzce MV

Nail Giler
Kocaeli MV

LİLA ÇARASLI
Sivas MV

Gemre Akarlıgöz
İstanbul MV

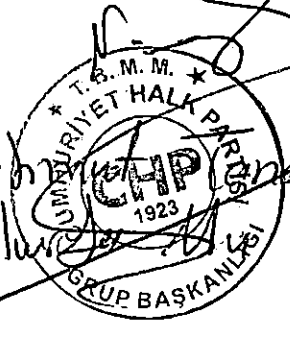
Serhan SARI
Balıkesir MV

Tahsin BECAN
YALOVA

A. Veli Bakır
Manisa

Suat Özağdas
İstanbul MV

A. Mahmut
Samsun

GEREKÇE

TÜİK tarafından 15 Mayıs 2024 tarihinde yayınlanan doğum istatistiklerine göre, ülkemizde 2023 yılında 958 bin 408 canlı bebek doğumu gerçekleşmiştir. Buna göre, bir kadının doğurgan olduğu dönem olan 15-49 yaş grubunda doğurabileceği ortalama çocuk sayısını ifade eden toplam doğurganlık hızı 1,51 olarak hesaplanmıştır.

Toplam doğurganlık hızı dünyada yıllar içerisinde genel olarak azalma eğilimindedir. Bu azalma Dünya Sağlık Örgütü Avrupa bölgesinde 1980'lerden itibaren belirgindir. Komşumuz İran'da da toplam doğurganlık hızı azalmış, 1990'ların sonundan itibaren Türkiye'den daha düşük seyretmektedir. 2001 yılında 2,38 çocuk olan toplam doğurganlık hızının, 2023 yılında 1,51 çocuk olarak gerçekleşmesi, ülkemizde nüfus politikaları açısından bir tartışmanın gündeme gelmesine yol açmıştır. Doğurganlıkla ilgili bu tartışmanın, kadınların üreme hakları korunarak yürütülmesi gerekir.

Halk Sağlığı Uzmanları Derneği Toplumsal Cinsiyet, Kadın ve Üreme Sağlığı Çalışma Grubu tarafından hazırlanan bilimsel rapora göre, ülkemizde nüfusun yarısını oluşturan kadınların sağlığının önemli belirleyicileri; kadının toplum içindeki statüsünü oluşturan eğitime katılma, istihdam ve çalışma yaşamına katılma, siyasete ve karar verme mekanizmalarına katılma ve sağlık hizmetine erişim durumlarıdır.

Dünya Ekonomik Forumu'nun ülkelerdeki kadın-erkek eşitsizliğinin boyutunu değerlendirerek yaptığı sıralamada; Türkiye 2022 yılında 146 ülke arasında 124. sırada iken, 2023 yılında 129. sıraya gerilemiştir. Diğer bir ifade ile kadınlar ve erkekler arasındaki eşitsizlik uçurumu derinleşmiş, sadece bir yıl içinde sıralamada beş sıra geriye gidilmiştir.

TÜİK 2023 verilerine göre okur yazar olmayan kadınlar, erkeklerin 5 katı kadardır. İstihdama katılım oranı kadınlarda %30 iken erkeklerde %65'tir. Nüfusun yarısını kadınların oluşturduğu ülkemizde, beş milletvekilinden ancak birinin kadın milletvekili olabilmesi, kadınların karar verme mekanizmalarına katılımlarının erkeklere göre geri planda olduğunu göstermektedir.

Sağlık hizmetlerine erişim konusundaki veriler de uyarıcı olmaktadır. Türkiye'de anneler hala önlenebilir nedenlere bağlı ölmektedir. Sağlık Bakanlığı verilerine göre yüz bin canlı doğumda 12,6 olarak belirtilen *Anne Ölüm Oranı*, çok uzun süredir bu rakamlar etrafında bir plato çizmektedir. "Önlenebilir" olan anne ölümlerinin ortadan kaldırılmasına yönelik bir çaba olsaydı bu oranın düşmesi gerekirdi. Anne ölüm oranının COVID-19 pandemisi sırasında yüz bin canlı doğumda 19'a çıktığı görülmektedir.

Türkiye'de 1965 yılında çıkarılan ilk Nüfus Planlaması yasasından ve dünyada 1978 Dünya Sağlık Örgütü Alma-Ata Bildirgesi'nden bu yana, bilimsel çalışmalarla "doğurganlığın düzenlenmesi hizmetlerinin anne ve çocuk sağlığının aşısı" olduğu ortaya konmuştur. Ülkemizde herkesin alması gereken en temel hizmetlerden biri olan doğurganlığın düzenlenmesi hizmetlerinin kamu kurumlarında yeterince sunulmadığı görülmektedir. Bu nedenle Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2018 sonuçlarına göre, yüz kadından 12'si gebelik istemediği halde gebeliği önleyici yöntem ile korunamamaktadır ve önceki beş yıla göre bu oran maalesef iki katına çıkmıştır.

Doğurganlığın düzenlenmesine yönelik hizmetlerin Güvenli Annelik programının da bir parçası olduğu, temelinde de kadın-erkek eşitliği olduğu unutulmamalıdır. Ülkede doğum kontrol yöntemlerine erişimde bölgesel, gelire, eğitime ve göçmenlik statülerine bağlı eşitsizlikler mevcuttur. Bu da eşitsizliklerden olumsuz etkilenen kadınların doğurganlıklarını kontrol edememesine, istenmeyen gebeliklerin bu gruplarda artmasına neden olmaktadır. Yasal olarak zorunlu olmasına rağmen, kamu kurumlarında düzenli olarak ücretsiz doğum kontrol yöntemlerine erişimde güçlükler son yıllarda artmıştır. Gelir düzeyi görece daha iyi olan kadınlar, yoksullaşma pahasına yöntemleri özel sektörden temin edebilirken, dezavantajlı grupların

yöntemlere erişimi büyük ölçüde azalmıştır. Geçmiş tecrübelerle dayanarak bu durumun anne ve bebek ölümleri riskini arttırabileceği olasılığı da göz önünde bulundurulmalıdır.

Söz konusu veriler göstermektedir ki Türkiye’de son yıllarda kadınların toplumdaki statüsü gerilemekte, dolayısıyla kadın sağlığının korunması ve kadınların güçlenmesinin önünde ciddi engeller bulunmaktadır. Doğurganlık ile ilgili hatırlamamız gereken en önemli konular;

- Her bir erişkin bireyin “çocuk sahibi olup olmamaya karar verme hakkının” olması,
- Kadınlarda üreme sağlığı yükünün erkeklere göre üç kat daha fazla olduğu gerçeği ve
- Kadınların doğurganlığa karar vermede önceliğinin olması gerektiğidir.

Toplam Doğurganlık Hızının 1,51 olarak ortaya konması ve yıllar içinde toplam doğurganlık hızının azalması nüfusun azalacağı yönünde bir yanılgıya ve doğurganlığı teşvik eden söylemlere yol açmamalıdır. Bu yorum konuya bakış açısının yanlışlığını göstermektedir.

Bunun yanı sıra “Cinsel sağlık ve Üreme sağlığı hizmeti alma ve sağlığın korunması bir insan hakkıdır” ve bu çerçevede bireylerin doğurganlığın düzenlenmesine yönelik danışmanlık hizmetleri alması ve doğum kontrol yöntemi tedariki erişilebilir olmalı, toplum bilgilendirmeleri yapılmalı, bakanlık düzeyinde yeterli bütçe ayrılarak birinci basamak sağlık kuruluşları başta olmak üzere ilgili tüm sağlık kuruluşlarında gebeliği önleyici yöntemlerin temini ve dağıtımını sağlanmalı, birinci basamak sağlık kuruluşlarında çalışan sağlık çalışanlarının da bilgilendirilmesi yapılmalıdır.

Güvenli Annelik hizmetleri kapsamında düşünülmesi gereken diğer bir konu da doğurganlığın düzenlenmesine yönelik hizmetlerin yaygın olarak verilmemesi nedeniyle ortaya çıkan istenmeyen gebeliklerin ve riskli gebeliklerin kamusal güvence ile bir destek hizmet olarak sağlıklı ve güvenli koşullarda isteyerek düşük (halk arasındaki adıyla “kürtaj”) hizmetleriyle karşılanmaması konusudur. Bu hizmetlerin kamusal alanda değil, özel sektörde veriliyor olması, yoksul kadın grubu için eşitsizlik yaratmaktadır. İkinci ve üçüncü basamak sağlık kuruluşlarında, özellikle son yıllarda toplumda çekince ile bakılan, yasal olduğu konusunda sağlık çalışanlarının bile kafa karışıklığı yaşadığı “isteyerek düşükler” temel bir sağlık hizmeti olarak verilmeli, 10 haftaya kadar yasal olduğu bilgisi sağlık kurum/kuruluşları başta olmak üzere topluma verilmeli ve yayılmalıdır.

Şu an ülkemizin içerisinde olduğu durum nüfus artış hızının azaldığı ancak sayısal olarak toplam nüfusumuzun artmaya devam ettiği bir süreç olup Türkiye’nin nüfusu 2050 yılına kadar azalmayacaktır. Bazı çevrelerin gereksiz ölçüde vurgulayarak kamuoyunu yanıltmasının aksine, bu süreçte genç nüfusun, özellikle de kadın istihdamının desteklenmesi ve artırılması gerekmektedir. Nüfus bilimcilerin 15 yıldır belirttiği bu “fırsat penceresi” iyi değerlendirilmeli, kadın erkek eşitsizliğini ortadan kaldıracak köklü dönüşümler yapılmalı, bu konuda somut adımlar atılmalıdır.

Özetle; ülkemizde kadınların haklarını kullanabilmeleri için önlerindeki engellerin kaldırılarak ve fırsat eşitliği sağlanarak daha iyi ve eşit statüde olmaları mümkündür. Bu bir tercih değil gerekliliktir, bunu sağlamak da “Devletin Anayasal Görevidir”. Doğurganlıkları hakkında kadınların kendi kararlarını verebilmeleri ve doğurganlığın düzenlenmesi hizmetlerine ulaşabilmeleri için önlemler alınmalı ve harekete geçilmelidir. Türkiye’de kadınların Cumhuriyetle kazandıkları haklarından geri adım atılmasına asla izin verilmemelidir.

Tüm bu gerekçelerle, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde, ülkemizin nüfus politikalarını ele almak ve buna ilişkin olarak kadınların en temel hakkı olan doğurganlıkları hakkında kendi kararlarını verebilmeleri ve doğurganlığın düzenlenmesi hizmetlerine ulaşabilmeleri için önlemlerin alınmasının sağlanması amacıyla, bir araştırma komisyonunun kurulması uygun olacaktır.

642

SAYILI ARASTIRMA ÖNERGESİ İMZA ÇİZELGESİ

1	Jale Nur Söller	Eskişehir M.v	<i>J. Söller</i>
2	Seyit Torun	Ordu M.v	<i>Se Torun</i>
3	Ozgün ÖZKAN	Göranaklıca M.v	<i>O. ÖZKAN</i>
4	GİZEM ÖZKAN	Miğir M.v	<i>G. ÖZKAN</i>
5	Ömer Fethi Görür	Nigide M.v	<i>Ö. Görür</i>
6	Rifat T. NALBAĞCI	İzmir	<i>R. NALBAĞCI</i>
7	Aghar BALUT	Adana	<i>A. BALUT</i>
8	Veli Ağbaba	Malatya M.v	<i>V. Ağbaba</i>
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			

